

Red po pravilniku

Končno je prišel, ko smo ga že tako dolgo čakali... Pravzaprav ga ne bi niti opazili, kakor ne opazimo toliko drugih pravilnikov, zakonov in podobnega, kar potem na lepem začne veljati. Toda za pravilnike in zakone po navadi velja, da so nekaj časa v javni razpravi, če že ne v docela javni, pa vsaj med tistimi, ki jih zadevajo. A Pravilnik o redu v kinematografih, ki se nam zabije v glavo v bližnji kinematografski izložbi, kot kaže, zadeva samo kinematografsko podjetje in niti malo nas trpečih, nas, ki se pogosto sprašujemo, kaj delamo v tem kinu, ko pa je film tako zanič. To pravilnikom ni prav nič mar. Ampak po vrsti.

Predvajanje filmov je dejavnost posebnega družbenega pomena, določena z zakonom. Filmske predstave so javne in obisk je mogoč vsakemu občanu, ki kupi vstopnico in upošteva določila tega pravilnika.

Če nas že niso nič vprašali, kaj mislimo o pravilniku, preden ga je podpisal predsednik delavskega sveta Kinematografov Ljubljana, potem povejmo vsaj zdaj, da to ni izključno njihova-interna-zadeva, kakor koli se jim je že zdel potreben, in da neko mnenje kljub vsemu le imamo, kakor koli nepotrebno. Namreč mi, ki hodimo tudi v spodaj naštetata kina.

1. člen

Ta pravilnik velja za dvorane delovne organizacije Kinematografi Ljubljana: UNION, KOMUNA, BEŽIGRAD, SIŠKA, SLOGA, TRIGLAV, MOJCA, VIČ in KINOTEČNA DVORANA in je vsklajen z določili Zakona o filmu SRS 4/74, Zakona o prekrških zoper javni red in mir SRS 16/74 in Zakona o obligacijah SFRJ 29/78 ter Odloka o javnem redu in miru na področju mesta Ljubljane.

Iz prvega člena mimogrede izvemo, če še nismo vedeli, da Kinoteka pripada podjetju Kinematografi. In ker so našete vse ljubljanske dvorane (vsaj na ožjem področju), vidimo seveda tudi, da imamo centralizirano mrežo kinodvoran, centralizirano, kakor je pač to značilno za poslovni trust (v ljubljanskih razmerah). Ve se, da ima ta trust več okusov, se pravi različne poslovne stike. Na določen način nas vsi kinematografi v Ljubljani spominjajo na enega samega kje v civiliziranem svetu, ki združuje več dvoran, v katerih se predvajajo filmi za več okusov. V večjih mestih tudi je več dvoran, kot jih imajo Kinematografi skupaj. In seveda je vprašanje, ali se funkcija Kinoteke tako ujema s funkcijo kinodvorane, da bi bila kar del podjetja, določenega z dvorano. Ne bi morala biti ta funkcija bolj – recimo – raziskovalna?

2. člen

Pravilnik je bil sprejet na II. seji delavskega sveta DO Kinematografi dne 13. 1. 1984. Od tega dne velja in je obvezen za vse delavce Kinematografov ter za vse obiskovalce kinopredstav.

Ob to smo se spotaknili na samem začetku. Kolikor velja za delavce, naj bo (čeprav ga v tem primeru ni treba razobešati), kolikor pa velja tudi za občinstvo, ni mogoče spregledati, da Kinematografi nimajo organa strank-porabnikov-gledalcev, da smo ti popolnoma podrejeni ne le kriterijem enega samega podjetja, temveč tudi administrativnim odločitvam enega samega podjetja, ki nam s tem kratko in malo ukazuje. Ni slabo: tu se, vsaj teoretično, lahko hkrati znajde kakih deset tisoč ljudi, v kakem letu pa gotovo nekaj sto tisoč.

3. člen

Obisk kinopredstave je možen samo z veljavno vstopnico, na kateri je odtisnjeno: dvorana, številka sedeža, datum in ura predstave ter cena. Vstopnica brez teh podatkov ni veljavna, izjema je samo otroški kino MOJCA, ki ima lahko tudi vstopnice brez oznake sedežev.

Brez vstopnice lahko prisostvujejo predstavi pripadniki UNZ po uradni potrebi. Obiskovalec lahko kupi vstopnico še največ 15 minut po začetku predstave.

Velja zadnji stavek tudi za Kinoteko, ki vrata ob začetku predstave zaklene? To, da Kinoteka ravna drugače, samo dokazuje, kako ni mogoče posameznih interesov in različnih pogojev delovanja na hitro uskladiti z nekim pravilnikom. Če bi hoteli biti dosledni, bi lahko Kinoteko tožili, če nas po začetku predstave ne bi hotela več spustiti noter. Verjetno pa bi pravdo izgubili, ker v pravilniku ni ničesar o začetku predstav, le o prodaji kart govori.

Zanima nas tudi, po kateri uradni potrebi bi morali »pripadniki« UNZ (sodijo sem vsi simpatizerji ali samo delavci?) prisostvovati predstavi. Razumeli bi, da jim ni treba kupiti vstopnic, kadar pridejo službeno. Kaj pa gasilci? In ko smo že pri tem – kaj pa sami uslužbenci Kinematografov? (Pri tem mislimo biljeterja in operaterja, ne toliko direktorja in tajnic.) S tem nočemo dvigati prahu iz ničesar, ampak le pokazati, kako postanejo stvari smešne, če gremo v podrobnosti in urejamo vsako diako posebej. In s tem nismo začeli mi.

4. člen

Obiskovalec mora vstopnico zaradi eventualne kontrole odnosno reklamacije hraniti

do konca predstave. Obiskovalec brez vstopnice jo bo moral ponovno kupiti, odnosno bo moral zapustiti predstavo.

Če že govorimo o odnosih, potem je res lepo, da je prijazno opozorilo – kako je namreč za gledalca dobro, da hrani vstopnico, če bo moral reklamirati – prišlo kar v pravilnik. Se pa reklamacija tu vsiljuje skoraj kot dolžnost.

5. člen

Obiskovalec ima pravico zahtevati popravek odnosno dopolnilo podatkov navedenih v 3. členu, če so na vstopnici nečitljivo odtisnjene.

Pravico imamo reklamirati, če nam prodajo neveljavno vstopnico. Za to dobroto bi morda morali biti posebej hvaležni. Pravica pa imamo še več.

6. člen

Obiskovalec ima ob nakupu vstopnice pravico zahtevati sedež, ki najbolj ustreza njegovemu počutju. V primeru, da je že oddan lahko izbere naslednjo najprimernejšo lokacijo. Pri izbiri mora seveda upoštevati vrsto pred blagajno in objektivne možnosti izbiranja. Ob nakupu vstopnic lahko zahteva obiskovalec tudi informacijo o filmu.

Če se take usluge štejejo za gledalčevo »pravico«, lahko to pomeni samo eno: da bi gledalec lahko ostal brez njih (če ne bi bile urejene s pravilnikom) in da torej Kinematografi niso uslužnostno podjetje z namenom, da bi ugodili gledalcu, ampak da mu delajo uslugo. Zdi se nam, da je še marsikatero uslužnostno podjetje pri nas strastno privrženo tej logiki.

Zares se pa sprašujemo, če te – v tovrstnem aktu povsem nepotrebne – posebne opredelitve »pravice« niso zgolj mašilo, s katerim se v pravilniku odlaga to, kar bi želel prepovedati. Saj tudi nikjer ne zvmemo, kako lahko gledalci svoje »pravice« uveljavljajo.

7. člen

Z nakupom vstopnice se med obiskovalcem in Kinematografi vzpostavi poslovni odnos: Kinematografi se obvezujejo odigrati kvalitetno in strokovno neoporečno najavljeni film, obiskovalec pa se obvezuje za kulturno ponašanje med ogledom filma.

Kinematografi nam bodo film odigrali; upamo, da nam ga bodo kdaj pa kdaj tudi predvajali. Spet: če se k temu (»za to«) obvezujejo, bi torej prav lahko delali tudi drugače, čeprav mi potem najbrž ne bi več hodili v kino – vsaj ne z enakimi razlogi. Kar pravilnik v teh členih določa, naj bi se, fantje, razumelo samo po sebi.

Kaj pomeni »kulturno ponašanje«, pa nam bodo razložili malo pozneje.

8. člen

V primeru, da predstava ne bi bila odigrana ima obiskovalec pravico do povrnitve denarja za vstopnico odnosno lahko vstopnico zamenja za drugo predstavo istega filma v istem kinu.

V primeru, da je bila predstava odigrana samo deloma po krivdi Kinematografov, ima obiskovalec isto pravico kot v predhodnem določilu. Če pa predstava ni bila odigrana zaradi izpada električne energije v področju kjer se nahaja kinematograf, ima obiskovalec naslejen pravice:

– Pravica do nove vstopnice, če je bila predstava prekinjena pri manj kot 70 % predstave (merjeno po času trajanja celotne predstave).

– Nima pa pravice do nadomestila ali odškodnine, če je bila predstava odigrana več kot 70 % trajanja.

– Obiskovalec nima pravice do povrnitve zneska nove vstopnice ali odškodnine, če je bila predstava prekinjena zaradi neredov v dvorani.

Prava komedija. V drugem stavku ne vemo natančno, ali gre za deloma »odigrano« predstavo, ali pa za delno krivdo kinematografa. Ker pa smo dovolj bistri, da mislimo, da bo držalo prvo, se sprašujemo, kaj se zgodi, če operater zamenja kolute, če se ne sliši zvoka ali če pride do kakšne tretje težave, ki preprečuje »strokovno neoporečno« ogled. Lepo, da se Kinematografi obvezujejo, kaj pa, če se tega ne držijo?

Potem formulacija – »naslednje pravice«: se izkažejo za eno samo, po kriteriju »70 %«. Od kod ta kriterij? Je mar »70 % predstave« tista meja, po kateri se šteje, da smo jo videli? Ali pa dobijo Kinematografi denar od prodanih vstopnic – se pravi denar, ki ga morajo vrniti – nazaj od Elektrogospodarstva po kriteriju »70 %«?

Pa še neredi v dvorani: najbrž omet, ki pada s stropa, povzroči lep nered, ampak domnevamo, da sestavljalci niso mislili tega, marveč nered, ki ga lahko povzročijo divjaki med gledalci. Tedaj nas to, da smo takrat v kinu, napravi soodgovorne – Kinematografi nam preprosto prilepijo kolektivno odgovornost.

9. člen

Na fimske predstave ni dovoljen vstop:

- vinjenim osebam,
- staršem z majhnimi otroci, ki bi motili predstavo,
- umazanim, zanemarjenim in drugače neurejenim osebam,
- osebam s kotalkami na nogah,
- osebam s psi,
- osebam z orožjem (razen uniformiranim ali v službi UNZ),
- mladini pod 15 let, če jim je ogled filma z zakonom prepovedan,
- osebam, ki vidno kažejo razgrajaške namere.

Omejitve obiska po tem členu opravlja reditelj in ostali delavci v kinematografu, ki v pomoč po potrebi in lastni presoji pokličejo milico.

To pravzaprav razumljivo določilo ima dve majhni slabosti: 1. ne omenja oseb z drškami, niti oseb s papigami ali bolhami in na konjih; 2. ni čisto jasno, kaj se zgodi, če organ, ki ga pravilnik ljubeče omenja vsaj štirikrat, če organ varnosti na poziv delavcev noče priti. Pa še določilo o »uniformiranih« nosilcih orožja: navsezadnje so uniformirani tudi biljeterji...

10. člen

Upravnik kinematografa lahko na predlog reditelja in po lastni presoji prekine kinematografsko predstavo, če je v dvorani nered ali so se pojavile vinjene osebe, odnosno nastopili drugačni objektivni vzroki za tak poseg.

V skladu s prej določeno kolektivno odgovornostjo tedaj gledalci nimajo pravice zahtevati povračila za vstopnice. Zanimali bi nas tudi »drugačni objektivni vzroki« prekinitev.

11. člen

V kinematografskih dvoranah ni dovoljeno:

- kaditi,
- piti alkoholne pijače,
- lepiti žvečilne gumije na inventar,
- polagati noge na sosednje sedeže,
- ležati po sedežih,
- prinašanje jedil ali predmetov, ki mažejo sedeže ali pod,

– prinašanje večje prtljage (potovalke, kovčke),

– poškodovanje inventarja (rezanje sedežev, tal, uničevanje naprav v sanitarijih in čakalnicah)

– povzročati nered, motiti predstavo z medklici in slično.

Seznam je neverjetno pikolovski. Res je neprijetno, če sedeš na zalepljen žvečilni gumi, ampak da mora to biti prepovedano s pravilnikom, je prav strašljivo.

Po drugi strani pa lahko napravimo žalosten sklep, da Kinematografom niti na misel ne pride, da bi kdaj odprli dvorano, v kateri bi bilo mogoče kaditi, kjer bi prodajali osvežilne pijače ipd. in kjer bi bilo predstavo mogoče spremljati nekoliko bolj živahno kot v zbrani tišini (ki je, da se razumemo, v večini primerov zaželena); pri tem se spomnim kinematografov na zahodu, kjer že desetletja vrtijo nekatere uspešnice, vsi jih poznajo, in če gre za glasbeni film, ob njem množično prepevajo. Kino vendar ni muzej. Ali pa bi nas radi ukrotili po načelu »eno ljudstvo, en kino, en pravilnik«?

12. člen

Reditelji in drugi zaposleni v kinematografu so dolžni in pooblašteni za ukrepanje proti kršilcem določil predhodnega člena.

Če so dolžni, se to gledalcev ne tiče; to je stvar razvida del in nalog. Če pa so pooblašteni, je to nekaj podobnega, kakor če bi pooblastili natakraje v restavraciji, da vržejo ven tipa, ki meče okoli hrano – spet nekaj, kar se razume samo po sebi, ampak tudi ni zmeraj izvedljivo, pooblastilo gor ali dol. Potem je treba poklicati milico – to pa že sodi v območje zakona, nobenega pravilnika.

13. člen

Poškodovanje inventarja, mazanje sedežev in opreme dvorane se kaznuje s petkratno vrednostjo vstopnice odnosno povrnitvijo napravljene škode. Mazanje sedežev in onesnaževanje tal se zaračuna na licu mesta, za vso ostalo škodo se ugotovi obseg (reditelj, operater, upravnik), legitimira povzročitelja in napravi prijavo sodniku za prekrške, če povzročitelj ni pripravljen škode poravnati takoj.

Kako je pravzaprav z legitimiranjem? Ni z zakonom določeno, kdo sme to početi? Se je mogoče meniti nič tebi nič zmeniti, da bo nekdo legitimiral ljudstvo, ne da bi imel za to pooblastilo, ne kakršno koli, temveč pooblastilo pravosodnih organov?

14. člen

Kinematografi pričakujejo od obiskovalcev, da bodo sodelovali in pomagali njihovim delavcem pri ohranjanju reda na predstavah, da bodo le te lahko kulturen dogodek, kakor tudi, da bodo varovali družbeno premoženje, ki ga predstavlja kinematograf z vso opremo in napravami.

Tukaj pravilnik ne spremeni samo tona, marveč tudi namembnost: normativna določila postanejo nekakšno pričakovanje, resda v zelo odločnem tonu, a brez prave sankcijske podlage – strogo ideološko. Pravilnik tu ni več v funkciji pravilnega ravnanja, temveč določa pravilni odnos do stvari; to pa, kot vemo, ni brez precedensov.

15. člen

Obiskovalec je pri blagajni na voljo knjiga vtisov, pritožb in pohval, v katero lahko vpišuje svoje ugotovitve pred, med ali po predstavi.

Upravnik in dežurni reditelj je dolžan obiskovalcem omogočiti vpis v knjigo tudi če je blagajna že zaprta.

Famozne knjige pritožb... Vse bolj se nam zdi, da je to le za psihološki učinek, ki strankam in porabnikom v resnici ne daje nikakih možnosti. Nasprotno, namesto kakšnih konkretnih poti uveljavljanja potrošniških pravic, ki bi lahko bile dejansko učinkovite, nam ponujajo nekakšno fantomsko knjigo. Ampak tega si seveda niso izmislili kinematografi.

16. člen

V primerih naravnih nesreč ali drugih dogodkov v dvoranah so obiskovalci na voljo naprave in oprema za prvo pomoč, vsi obiskovalci so tudi za primer nesreče zavarovani pri Zavarovalni skupnosti Triglav.

To je nedvomno koristno vedeti, sodi pa pravzaprav drugam: če so se Kinematografi odločili zavarovati občinstvo, so to storili bodisi na podlagi tega, kar je predpisano, bodisi po lastnem preudarku. V vsakem primeru pa je to informacija in ne pravilo, ki bi se ga moral gledalec držati.

17. člen

Če nastopijo med predstavo dogodki iz predhodnega člena se morajo obiskovalci ravnati po navodilih osebja dvorane, milice ali drugih pooblaščenih oseb.

Morajo? Bilo bi pametno, že res, ampak če morajo, potem so v nasprotnem primeru lahko kaznovani – to pa spet sodi v območje zakona, čeprav kaj več o tem ne bi bilo slabo izvedeti. Domnevamo pa, da gre tukaj za navodilo, kakršno v drugi obliki že visi v večini javnih prostorov. In to, da »morajo«, je gledalcem v paniki kaj malo mar, če delavci (in druge »osebe«) ne nastopijo zbrano in učinkovito.

Kaj lahko rečemo? Spet smo dobili akt, ki tistega, kar bi hotel urediti, ne more, kar ureja, pa ne sodi vanj. Na hitro bi bilo mogoče stvar odpraviti, češ da so sestavljalci revčki, ki zgolj sledijo splošni logiki stvari, logiki, ki ima lahko tudi hujše posledice. Nič novega ni, bi lahko rekli, da se v nekem pravilniku znajde kaj, kar bi lahko bilo opozorilna tabla, ali kaj, kar bi lahko bila parola; da se trobi o pravica, ki bi se morale razumeti same po sebi (tj. iz ustave) in o prepovedih, ki jih tako ali tako določa že zakon; da se v njem znajde tudi kaj, kar je z zakonom skregano. Pa vendar, gre za primer, ki manifestira čisto določeno logiko, in poleg tega sodi na naše področje. Veliko »praznih« členov – enemu takemu smo rekli mašilo – nas napeljuje k misli, da ima tak akt za cilj prav zamašiti neki nered, bazični nered v svoji lastni logiki, v logiki, če hočemo, da je treba vsakič znova odprati že odprta vrata.* Res, čemu tak pravilnik? Si je, in temu se ne bi čudili, hotel kdo zgraditi kariero na tem, da je avtor »zakona«? Če je tako, bi ga bil lahko dal prej vsaj lektorirati.

Res Publica

* Zanimivo je, da smo morali ugotoviti dve determinanti situacije, ki sodita tako rekoč na nasprotni pola »političnega univerzuma«: oblastništvo velikega podjetja z ene strani in administrativno urejanje z druge. Prav s tem hibridom se, kot kaže, realizira tretja, naša varianta. Na kakšen način se realizira, lahko poskusimo opredeliti takole: podjetje (ekonomska tvorba) se začne obnašati kot država (politična tvorba), tj. v sebi podvaja (kot smo videli, je to lahko bolj ali manj uspešno) tako njene represivne kot ideološke aparate. Situacija, za katero gre v našem primeru, je seveda upravljanje publike. A kako daleč je od občinstva do javnosti?